

так, тому що з урахуванням думки М.І.Туган-Барановського, рента існує не усередині, а поряд із додатковою вартістю.

Тільки виділивши і розділивши додатковий продукт (ренту) між його власниками, можна обкласти кожного з них справедливим податком. Кооператор же одержить можливість платити незалежні податки від своєї праці і від “доходу, що добувається користуванням стійкими, корисними властивостями землі”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макконел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика.-К., 1993.
2. Золоторогов В.Г. Энциклопедический словарь по экономике. -Минск. 1997.
3. Маршалл А. Принципы экономической науки. Часть III. -М., 1993.
4. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. /Классика экономической мысли. -М., 2000.
5. Рикардо Д. Начала политической экономии//Классика экономической мысли.- М., 2000.
6. Маркс К. Капитал. Т.III. // К.Маркс, Ф.Энгельс. Избранные сочинения в 9 томах.- М., 1988.
7. Маршалл А. Принципы экономической науки. Часть III. -М., 1993.
8. М.І.Туган-Барановський. Політична економія. -К., 1994.
9. Дзарасов С.С. Политическая экономия. -М., 1988.
10. Гальчинский А.С., Ещенко П.С., Палкін Ю.І. Основи економічної теорії. -К., 1995.
11. Баликов В.З. Общая экономическая теория. Новосибирск. 1998.
12. Мочерний С. Рента // Економічна енциклопедія. У трьох томах. Т.III.- К., 2000.

УДК 502.34:633

ЗНАЧЕННЯ ХІМІЗАЦІЇ В ЕФЕКТИВНОМУ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Т.В.Апостолова, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

Агрохімічне обслуговування сільського господарства — це комплексне забезпечення товаровиробників засобами хімізації (добривами, хімічними засобами захисту рослин, регуляторами росту і тощо) та надання послуг по ефективному і екологічнобезпечному їх застосуванню, підвищенню родючості ґрунтів.

Відомий російський (радянський) вчений А.В.Постніков визначає хімізацію землеробства — як комплекс заходів, спрямованих на підвищення родючості ґрунтів та урожайності сільгоспкультур шляхом збагачення ґрунту необхідними для рослин елементами живлення у вигляді мінеральних добрив, а також повторним залученням в біологічний кругообіг вже використаних рослинами поживних речовин, які перейшли в гній та інші органічні добрива [1]. На наш погляд, це найбільш повне визначення терміну хімізації щодо сільського господарства, адже в ньому підкреслюється, що застосування добрив — це не отруєння ґрунту, не зниження якості продукції, отримання сільськогосподарських мутантів, а його збагачення.

Думка сучасних авторів (зокрема, В.Г.Андрійчука, В.Б.Гладиша, П.О.Мосіюка) щодо хімізації перекликається з публікаціями більш ранніх періодів, які визначають хімізацію як один з напрямів науково-технічного прогресу. Адже саме вона пов'язана із застосуванням добрив для підвищення родючості ґрунту та засобів для боротьби зі шкідниками і хворобами рослин, а також із застосуванням кормових, консервуючих та різних фізіологічно-активних речовин. Ми переконані, що оптимальне застосування засобів хімізації має позитивний вплив на ефективність ведення сільськогосподарського виробництва.

Загалом, в публікаціях вчених-економістів радянського періоду (до 1991 року) погляди на сутність хімізації практично єдині. На той час застосування засобів хімізації було найважливішим резервом підвищення інтенсифікації сільського господарства. Але використання засобів хімізації безсистемно, не дотримуючись визначених форм, доз, способів та строків внесення знижує ефективність добрив, пестицидів, регуляторів росту, призводить до забруднення навколишнього середовища.

З розпадом Радянського Союзу незалежна Україна стала на шлях ринкових економічних перетворень. Внаслідок загальної кризи в агропромисловому секторі економіки рівень застосування засобів хімізації значно знизився. У пресі почало з'являтися багато публікацій щодо шкідливості застосування

хімічних засобів, рекламування альтернативного землеробства, біотехнологій, ЕМ-технологій і так далі. Але будь-які пропозиції, як і будь-які звинувачення повинні мати здоровий глузд, наукову обґрунтованість доцільності їх застосування та адаптуватися до наших умов. Тоді на захист хімізації почали висловлюватися вчені В.Ф.Ладонін, В.Г.Мінеєв, П.О.Мосіюк, М.В.Лісовий та інші, доводячи, що справа не в забороні тих чи інших методів підвищення родючості ґрунту та захисту рослин. Необхідно застосовувати добрива та засоби хімізації виключно в науково обґрунтованих нормах і під контролем кваліфікованих спеціалістів.

Заслуговує на увагу позиція А.М.Малієнка, який доводить, що типи агротехнологій, які характерні для кожної держави, безпосередньо пов'язані з рівнем економічного розвитку та структурою валового національного продукту. На його думку, для багатих країн характерні висока вартість праці та обмежені трудові ресурси в аграрному секторі економіки. У цьому випадку низькі витрати праці компенсуються досконало високоефективними засобами механізації. Необхідність підтримки високої продуктивності галузі потребує, крім того, значних внесків у вигляді енергоносіїв, агрохімікатів (добрив, пестицидів, регуляторів росту рослин), сортів, а також інформації. На таку загальну стратегію зорієнтовані країни Західної Європи, Північної Америки, Австралії, частково – Латинської Америки [2]. Таким чином, забезпечити ведення трудозберігаючого енергозатратного та інформаційноємного виробництва можуть дозволити собі лише високорозвинені країни. І саме вони величезне значення надають використанню високоякісних еколого-безпечних хімічних препаратів та добрив.

Зокрема, в США хімізація залишається найбільш стабільним та ефективним елементом технології вирощування більшості культур. Доведено, що науково обґрунтоване технічно грамотне внесення мінеральних добрив може різко знизити появу їх залишків в продуктах землеробства. Фермери США все частіше застосовують таку агротехніку в сполученні з багатьма прийомами, що дозволяють мінімізувати дози без зниження врожайності [3].

Значно складніше з пестицидами. Американські фермери дедалі частіше відчувають зростаючий економічний і соціальний тиск, зумовлений переходом від традиційних виробничих технологій до потенційно більш екологічно безпечних. Ричард Маглебі [4], розглядаючи системи захисту рослин в США, наводить приклад інтегрованого захисту рослин. Він полягає у такому поєднанні ефективного застосування хімічних пестицидів з агротехнічними, біологічними та іншими нехімічними методами, що спрямовано на компроміс між економічно прийнятними результатами та мінімізацією загрози здоров'ю людей та довкіллю. На наш погляд, це найбільш прийнятна методика, адже ЕМ-технології занадто специфічна сфера, на яку впливають як суб'єктивні, так і об'єктивні фактори. Тому не можна чітко заявляти, що хімпрепарати — це небезпечно, а біотехнології, ЕМ-технології і таке інше — є панацеєю від усіх негараздів, можливих в процесі вирощування сільськогосподарських культур.

Загалом сучасний стан хімізації в сільському господарстві має багато проблем. Підкріплюється це і дослідженнями фахівців Інституту ґрунтознавства та агрохімії ім.Соколовського, а саме В.Медведевим, який доводить, що наше уявлення про стан ґрунтів дещо невірне. Ми занадто захопилися вивченням ґрунту лише як джерела отримання сільськогосподарської продукції, трохи забувши про його екологічні та біологічні якості. Він зазначає, що у природних умовах ґрунт, як правило, протягом тривалого часу перебуває у врівноваженому стані, принаймні доти, доки не змінюються фактори ґрунтоутворення. Під час сільськогосподарського використання ґрунт переходить у невірноважений стан, оскільки виникає дефіцит біофільних елементів [5]. Тому ґрунти постійно потребують поповнення поживними речовинами. І саме хімізації належить вирішальне місце в підвищенні рівня сільськогосподарського виробництва.

Стосовно проблем хімізації на регіональному рівні хочемо зазначити, що в умовах ризикованого сухостепового землеробства півдня України найважливішим фактором його стабілізації є збереження родючості ґрунтів при ефективному використанні мінераль-

них і органічних добрив. Саме вони та погодні умови визначають 50-52% факторів зростання урожайності сільськогосподарських культур [6].

Проведені нами дослідження публікацій різних авторів, як вчених, так і практиків, з проблем хімізації сільськогосподарського виробництва та подальшого розвитку агрохімічного сервісу в системі АПК дозволяє зробити наступні висновки:

- 1) хімізація була і залишається однією з найбільш важливих складових інтенсифікації сільськогосподарського виробництва. Саме вона є об'єктивно необхідним заходом підвищення родючості ґрунтів;
- 2) більшість авторів сходяться на думці, що екологобезпечне використання засобів хімізації можливо виключно при дотриманні науково-обґрунтованих норм їх внесення для кожного конкретного регіону. Крім того, необхідно вирішити проблему із забезпеченням аграрного виробництва сучасною технікою для внесення добрив, обприскувачів, які є безпечними для навколишнього середовища;
- 3) хімізація є надто специфічною послугою для сільськогосподарських підприємств, що потребує відпрацьованої системи агрохімічного обслуговування та висококваліфікованих спеціалістів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Постников А.В. Химизация сельского хозяйства.- М.: Росагропромиздат, 1980 – 223 с.
2. Малиенко А.М. Социально-экономические предпосылки формирования агротехнологий в земледелии Украины (на примере эволюции систем обработки почвы). – К.: ИАЭ, 2001.-56с.
3. Черняков Б.А. США: сельское хозяйство, химизация, экология / Отв.ред. В.Ф. Лищенко.- М.: Наука, 1991 – 168 С.
4. Магдебі Р. Сучасний стан екологічно безпечних методів захисту рослин у США // Пропозиція. 1998.-№5.- С.28-29.
5. Медведєв В. Ґрунт і українське суспільство в 21 сторіччі // Агробізнес сьогодні.- 2002.- №10.- С.11-12.
6. Сучасні аспекти землеробства Миколаївщини /О.М. Гаркуша, Ф.І. Іванов, В.П. Котков та ін. – К., 2001.- 104 с.